

КИТОБСИЗ КЕЛАЖАК ЙЎҚ!

Шавкат МИРЗИЁЕВ

Озод ШАРОФИДИНОВ,
Ўзбекистон Қаҳрамони

Сизга ёлгон, менга чин – бундан тахминан 40-50 йиллар муқаддам одамлар... китобга навбатда туришарди. Албатта, ҳар кун эмас ва ҳар қандай китобга ҳам эмас. Аввал “Фалондай зўр китоб чикипти”, деган хабар тарқаларди, кейин ўша китоб фалон кун китоб дўконига келармиш, деган гап чиқарди. Ўша кун эрталаб 11-12 ларга айтилган дўконга етиб борсангиз, излаган китобингиз аллақачон сотилиб, тамом бўлиб кетган бўларди.

Kitob duniyosi

Маънавий-маърифий, адабий-бадиий, ижтимоий-сиёсий газета

№ 17 (331)
2020 йил
28 октябрь.
Газета ҳар
ойнинг иккинчи
ва тўртинчи
чоршанбасида
чоп этилади.

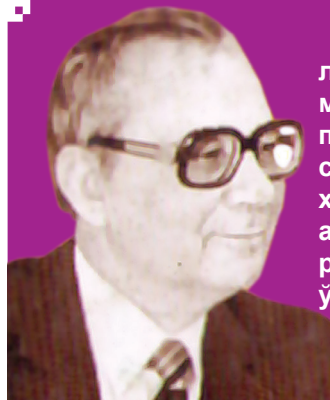

Жан Морис КОКТО,
француз адиби

Инсон гулларни яхши кўраман дейди, аммо узиб олади;
инсон қушларни яхши кўраман дейди, аммо қафасга солади;
инсон жониворларни яхши кўраман дейди, аммо занжирбанд этади...
Кимдир сени яхши кўраман деса, кўрқиб кетаман...

Бизни билган билади, билмаган ўзи билади.

Жалолiddин РУМИЙ

– Сен нима учун мени мужмал ялтоқи қилиб кўйдинг, болам?! Сендан умидим шумиди! Мен қачон нон-туз кўтариб ёвузларга пeshвоз чиққан эканман, қани, ай! Бу қанақаси, мана энди мўмин-мусулмон олдида ё сен хоин, ё мен хоин. Нима деган одам бўлдим, ахир, мен сенга бўлган воқеани миридан-сирингача ҳикоя қилиб бермоқчимми? Ё Оллоҳ, ўзингдан чиққан балого қайга бораё давога!

2-бет

Аскар МУХТОР

Кетма-кет содир бўлган муваффақиятсиз синовлар ва жаноб Нобеллар корхонасида ишлаб чиқарилган зарарли маҳсулотлар оқибатида кўплаб қурбонлар ва талафотлар ошиб бораверади. Шу сабабли, Швеция ва унга яқин давлатлар “Нобелнинг портловчи мойи”ни ишла-тиш, уни бир мамлакатдан бошқа мамлакатга олиб киришни тақиқлаб қўйди.

8-бет

Альфред НОБЕЛЬ

“Сенга шунчалар боғланиб қолганманки, сен мисоли қаҳратон кўзгусидан мўралаб боққан кўёшимсан, сени бир олам ҳасрату андуҳлар, қаршингда чексиз-чексиз гуноҳкорлигим ҳисси билан севаман... Ва биз учун нимаки яхши бўлса, қолган барча изтироб қуршовида бўзлаётган менинг кўнглимдир... Биласанми, улар қанчалар юмшоқ кечмасин, шунчалар чуқурроқ мен сени яхши кўравераман, шу билан баробар ўзимни шунчалар кўп айбдор ва ғамгўзор сезавераман...”

7-бет Борис ПАСТЕРНАК

Эмили ДИККИНСОН (1830–1886),
америкалик шоира

Тангри! Сендан ўзга ҳеч яқиним йўқ,
Бир Сенга очарман дилим – ишқимни!
Кечир, мен ўшаман – Сени унутган,
Лек Сен унутмассан ахир ҳеч кимни?
Йўқ, мен ўзим учун қилмаман муножот –
Вужуди қуш каби енгил бир қасман,
Худойим, таним деб ташиш қилмасман,
Бу жуда енгил юк сен учун, ҳайҳот,
Лекин менинг қалбим жуда ҳам улкан,
Юрагимни олгин, мадад бер, тушун,
Бу қалб жуда катта митти жон учун.
Бу ғалати қалбдир – кун сайин ўсар,
Мен унга – тенг эмас.
Мени юк босар,
Мен уни кўтариб юролман ортиқ,
Келтирдим ўзингга, дил сенга тортиқ.
Яратган, раҳм айла яратганинга,
Бу дилим оғирлик қилмасми Сенга?
Инглиз тилидан
Карим БАҲРИЕВ таржимаси

Лоақал бир кун куз бўлсайдим...

Сени ёқтирмайман биласан... аммо
Ҳавасим келади сенга, куз.
Уни бир бор кўриш – муаммо,
Сен эса яшайсан юзма-юз.

Ҳар сахар йўлақда интиқ кутасан,
Кўриб сарғиш юзинг қизарар.
Истасанг, қўлидан тутасан...
Юрагим қовжираб қизганар.

Маънос кўзларига тўйиб қараган
Кўзларингни тиндиргим келар.
Сочларини ўйнаб тараган
Қўлларингни синдиргим келар.

Эргашасан унга енгилтак елдек,
Автотлар ортидан чопасан.
Қоломан эл бўлмаган элдек,
Сен уни боғлардан топасан.

Қўлларинг белига орсиз чирмашар,
Кузсан, сенга йўқдир қоида.
Вужудимни хаслар тирнашар,
Хазон бўлгим келар пойида.

Уйга шоширади шомги изғирин,
Кузатайми, деб гап қотгим келади.
Ахир, у билмайди кўнглимининг сирин,
Куз, сени оловга отгим келади.

Сени ёқтирмайман биласан... бироқ
Куз, боғдай хазонга тўлсайдим.
Унга яқин – ўзимдан йироқ
Лоақал бир кун куз бўлсайдим.

Воҳид ЛУҚМОН

Федерико Гарсиа ЛОРКА (1898–1936),
испан шоири

БОШҚАЧА ОҲАНГДА

Водий кечасига қутурган бугу
Шоҳидан битта тож кийдирар гулхан.
Дузлар ухлар. Фақат бедордил шамол
гжиглатиб ўзича айлиниб юрар.
Мушук кўзларидай ғамгин, сарғайган,
тутун туриб қолган шишадай ҳаво.
Дарёга эргашдим шохлар оралаб,
измдан дарёга чўзилди шохлар.
Кўшиқлар қўшиги каби жонларан
бузилмаган дарё – ёввойи, тиниқ,
Найистон ва зулмат оралиғида
Туриб Федерико аталмоқ қизиқ.

Шавкат РАҲМОН таржимаси

Салим Бобуллоғли –
1972 йил туғилган. Озар-
бойжонлик шоир, таржи-
мон ва эссеанвис.

Салим БОБУЛЛО ЎҒЛИ,
Озарбойжон шоири

“ИЛДИЗИМИЗ СЎЗГА БОҒЛАНГАН”

нидан киритилган “Жаҳон адабиёти” атамасини таснифлашга ҳам жуда кўп вақт кетиб қолади. Бироқ, бир нарсани таъкидлаб ўтишим жоиз: бир нарсани тушунишимиз керак. Битта қон молекуллари бир вақтнинг ўзиде инсон вужудининг фақат бир нуқтасидагина мавжуд бўлиши мумкин. Яъни, асосан шакллар тарихи ва шаклий эволюцияни ўз бошидан кечирган адабиётга берилган ҳар қандай таъриф уни шаклан ўзгартирмоғи лозим. Бу мавзу юзасидан суҳбатлашаётганда эса ўзинг яшаб турган ўлка ва унинг тарихи, маданияти доирасидан чиқиб кетолмай-

сан. Бошқача айтганда, яратилган санъат асарининг қисмати санъаткор мансуб халқ ва мамлакатнинг қисмати, даврий эврилишларига чамбарчас боғлиқдир.
– Ижтимоий соҳаларсиз дунёмиз қандай бўларди?
– Виджонсиз ва бешафқат. Худди руҳсиз тана каби.
– Одамлар кундалик ҳаётида шеър билан қандай юзлашишлари мумкин?
– Шеър – нутқий ҳодиса. Нутқнинг энг олий кўриниши. Бундан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, одамлар шеърни оддий суҳбатлардан ҳам то-

пишлари мумкин. Чунки шеърнинг умуман олганда, бизнинг ҳам илдизларимиз сўзга боғланган. Фикримча, севғига оид ҳар қандай жумла ўзича шеърдир. Бунинг учун одамларни, улар айтаётган гапларни диққат билан тинглаш кифоя. Одамлар фақат севиб-севилиб гаплашганларидагина шеър билан юзлаша оладилар.

– Шеърят ижтимоий тармоқ билан қандай рақобатлашиши мумкин?

– Бу савол, менимча, унчалик тўғри эмас. Нима учун рақобатлашиши керак? Атиргулнинг шўр тупроқ билан рақобатлашганини ҳеч

кўрганмисиз? Шеър ҳеч ким билан тортишмай туриб ҳам ҳар ердан бўй кўрсата олади. Аксинча, бошқа нарсалар унга яхшигина улги вазифасини ўташи мумкин. Элиот шундай дейди: “Қани биз ҳаёт ичра йўқотган ҳаёт? Қани билим ичра йўқотилган ул донишмандлик? Қани статистика ичра йўқотилган маълумотлар?”. Саволингизни эшитган, негадир шу ёдимга тушди.
– Жавоблар учун раҳмат.
– Омон бўлинг.

Гулзод ИСЛОАЛИЕВА
суҳбатлашди

“ГЎЗАЛЛИКДАН ҚОЧИБ ҚУТУЛОЛМАЙСИЗ”

Мария До Самейро Барросо – 1951 йил Португалиянинг Брага шаҳрида туғилган. «Туйғулар қишлоғи», «Сукрут чиганоғи», «Розе Литания» каби шеърый китоблари нашр қилинган. Олтига тилда бирдек ижод қилувчи шоира шу кунгача жаҳон адабиётининг кўплаб сара намуналарини португал тилига таржима қилган.

Мария до Самейро
БАРРОСО,
Португалия шоираси

– Ўзингизнинг жаҳон адабиётига беролган энг олий тухфангиз нима?

– Бу саволга менинг шахсий дунёқарашим деб жавоб берган бўлардим. Мен турли тиллар, хусусан, португал, испан, инглиз, француз ва немис тилларида ижод қиламан. Бу тилларни билиш менга дунё мулоқот қилиш ҳамда жаҳон шеърятининг энг яхши намуналарини ўз тилимга ўғир-ишда катта ёрдам беради. Мен ўз фикрларимни шеърга айлантираман ва адабиётшунослар шеърларимдаги фикрларни мақола шаклига киритишади. Бу ажойиб эмасми?

– Ижтимоий соҳаларсиз дунёни қандай тасаввур қиласиз?
– Бундай дунёни яхлит фожиа дейиш мумкин. Биламан, биз шеърда яратадиган дунё ҳаёлий, аммо, менимча, биз ўз умидларимиз ва кўрқу-ларимиз, башоратларимиз билан фақат мана шу ғаройиб дунёдагина юзма-юз келишимиз мумкин.
– Одамлар кундалик ҳаётида шеър билан қандай юзлашишлари мумкин?
– Мен «Туман ошиқлари» номли китобимда «Сиз гўзалликсиз яшай

олмайсиз», деб ёзганман. Мен тас-вирлаган туман, мавҳумот ошиқла-ри санъаткорлардир. Сиз буни рад этишингиз мумкин, бироқ ҳеч қачон мусика, шеърят ё тасвирий санъа-ту ҳайкалларсиз, умуман санъатсиз яшолмайсиз. Ваҳоланки, бир гул чи-ройи ёки юлдузли осмон жозибаси ҳам санъат асарини, улардан қочиб қутулиш имконсиз. Менимча, санъат ва шеърят инсониятнинг сув ва ҳа-вога бўлган эҳтиёжи сингари зарур манбалардир. Улар бизни бўшлиқдан асраб қолиш қудратига эга.
– Сизнингча, шеърят ижтимоий тармоқлар билан қандай рақобатга киришиши мумкин?
– Менимча, бунга зарурат йўқ. Шеърят инсонга ўз ичига чуқурроқ шўнғиш имкониятини беради. Чина-кам назм қайси шаклда бўлмасин, бани башарнинг энг ички туйғуларини, уй-халларини ўзгартириб юбориши мумкин. Шундай экан, уни асримизга мослашинг ёмон тарафи бўлмас керак? Интернет масофаларни яқин-лаштиради ва шеърятнинг асл ва-зифаси ҳам яқинлашувдир. Худди инглиз шоири Жон Китс айтганидек, «Гўзалликнинг бир парчаси ҳам сени мангу бахтга ноил қилмоғи мумкин».

Юсуф ҒАНИШЕРОВ
ёзиб олди

Денгиз ойна каби ялтирар,
Тўқинларга суким оқади,
Оққуш мунгли-мунгли ох уриб,

Юрганмисиз бирга ой билан
Оқшом пайти кўм-кўк ўрмонда?
Майсаларга шабнам кўнганда

Шитир-шитир ўйнар шабада,
Барглар муслиқча бир ширин...
Ҳаво гўё тиник, соф бода,

Мен маст бўлиб қолдим бир кеча,
Сил ўпкамни анча яйратдим.
Ухلامасдан то тонг отгунча

Шириг бўлди ҳаёт иқлими
Ҳаққим билан туғилганимдан.
Шўхлик қутиб, қуйилганимдан,

О, қуюлиш — аччиқ тажриба!
Чақирасан, туриб "ҳо", дейман.
Чунки, келажаним ҳажрида

Тойим учар... ҳо... анча олдин,
Қўлга олиб истак-раъйимни.
Баланд қўйиб эрка найимни,

Байрогимсан йўлимда ҳар вақт
О, ҳаётим — аччиқ тажриба.
Ким қийналса тилак ҳажрида

Мен бораман севинганимдан,
Умримнинг йўқ ҳеч ҳам тиними.
Ўзимга ҳақ туялганимдан,

Бахтлиман, жанларга ярасам!

Ёдимдадир узок Шимол,
Ёдимдадир, у тинч оқшом.
Сув бетига эгилган топ

Шунда сен ҳам етиб келдинг,
О, денгизнинг оқ қундузи.
Қўл бўйидан чечак тердинг,

Ҳали-ҳали қўлоғимда
Қалтираб қуйлаган гитар,
Ўпган изинг ёноғимда,

НАСИМАГА

ДЕГАНИМ

Йўқ, ҳали ҳаммаси ўтганмас,
Кўп ҳали ҳаётда насибам.
Силлагим безарар, ҳеч гапмас,

Усмон НОСИП (1912-1944)

Йўқ, ҳали ҳаммаси ўтганмас!
Олдимда кутадир имтиҳон —
Мен оғир жанларда бўларман.

Ўйланиб, қўзингга қарасам,
Иккита денгиздай кўринур...
Насима! Ичаман рост қасам,

ҒАЗАБ

Мухит кенг, фўртана қучли,
зўравон.
Тўқинлар қаҳрида қолар

На қуюн, на тўфон қарши келолмас!
Ҳеч қарши келолмас, муҳит
зўр экан,

Ўлимдир тақдир унинг
шубҳасиз!
Бир танмиз, бир жонмиз
бизлар ҳаммамиз.

БОҒИМ

О, у қандай фусункор!
Нур билан тўлган бутун
Гуллари чаман-чаман

Баргдек узлиб кетсам,
Унутмас мени боғим.
Ишимни хурмат қилур,
Гуллардан ҳайқал қурур.

БЕГОНА

Сенинг Ойинг меникидан чиройлими?
Айрилиққа бардош бериб чидайдими?
Қайғусини кулги билан

Шодлигини йиғи билан
Изҳор қила оладими?

Менинг Ойим сеникидан чиройлидир,
Айрилиққа ақлидир, чидамлидир.
Қайғусини кулги билан,

Кўз олдимда муздек қоғиб турасан сен,
Ярамайсан курашларга, бегонасен!
Жаҳлим ёмон, сақланиб қол.

Кулгиларим, орқасида заҳарим бор,
О, ишонма, бўлолмайсан сен менга ёр!
Ниятингда ўзга фикр,

Кўнглим ёнади. Қийин. Қоним қўзгалур...
Ўзим ўзимга тинчлик берай деб агар:
"Бу кураш, оғир кураш, биттаси енар..."

ДЕНГИЗГА

Оқ денгиз, яхши қол! Яхши қол, Шимол!
Кўнглимда ишқинги олиб қайтаман.
Сочини уйнайди муздек шўх шамол,

Кечкурун кирғоқда айланаб танҳо
Севдим, севиб қолдим тўқинларингни.
Ойни чўмилтирган тинч тунларингни

Ўйнагил сўнг марта, қайчал, эрканал!
Армоним қолмасин кетар олдимда.
Бағрингда балиқдай юзган оқ елкан

Яхши қол, эркин сув! Яхши қол, денгиз!
Тўқинлар, қўйнимга қиздай кирдингиз...

Абдурахмоннинг бу-
васи бугун яна келди.
Ўша-ўша оқ сурп яқтак,

— Сен нима учун мени
муҳамал ялтоқи қилиб
қўйдинг, болам?! Сен-
дан умидим шулдим!

Асқад МУХТОР
(1920-1997),
Ўзбекистон
Халқ шоири

одам бўлдим, ахир, мен
сенга бўлган воқеани
миридин-сиригача ҳикоя

— Ахир, бува...
— Менга қара! Наҳот-
ки, ёдингдан чиққан бўл-
са менинг ҳикояларим!

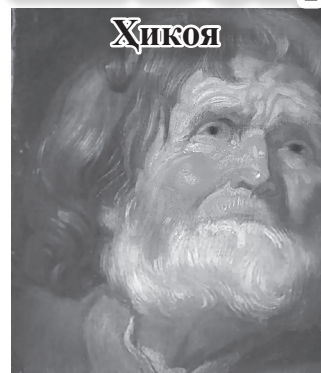
— Келгиндини кўп кўр-
ган бу халқ, — деб муро-
жаат қилди қилч таққан

ларингни боқмайти! Ўлса
ўладайки...

Шу пайт ўқ овози ян-
га, яланг тўш мингбо-
шимиз ер тишлади. Халқ

— Бош кўтарма!
Бош кўтарган ўққа уча-
верди... Ўлганга қайрилиб

АРВОХ

— Бува...
— Шу хунхўр қотил-
ларга мен нону туз тут-
ганиммишманми? Ё оллоҳ!

Бу маҳал ҳалиги ло-
вуллаб ётган ерданим,
қаердандир иссиқ жизги-

мон уйғониб кетди. Сап-
чиб туриб, негадир икки
қўллаб, тирикманми, де-

Айтгандай, у бобоси-
ни кўрган эмас-ку! Қан-
доқ қилиб таниб оляпти?

— Бува...
— Шу хунхўр қотил-
ларга мен нону туз тут-
ганиммишманми? Ё оллоҳ!

— Бува...
— Шу хунхўр қотил-
ларга мен нону туз тут-
ганиммишманми? Ё оллоҳ!

— Бува...
— Шу хунхўр қотил-
ларга мен нону туз тут-
ганиммишманми? Ё оллоҳ!

Тил — шунчаки гапириш ёки ёзиш
эмас, тил — одамнинг тийнати, дил
ойнаси, маданияти. Одам олган

Ҳозирги адабий тилимиз не-не
асрлар давомида қанча минглаб
иходкорларнинг тинимсиз меҳна-

Туркий чигатоғи, яъни ҳозирги ўз-
бек тилимиз ўтмишда барча туркий
эл ва элатларга тушунарли бир ўзак

Мен вақти-вақти билан луғат ва-
рақлашни хуш кўраман, энг яхши
кўрганым эллиқ тўққизинчи йили

Чет истилоҳларни шундайича ки-
ритиш она тилимиз ифода бойлик-
ларини қашшоқлантиради.

туради. Мазкур луғатда қадимдан
келаётган бекиёс гавҳарлар билан
бирга давр, мафкура тақозоси билан

Халқ тилининг
насли тоза бўла-
ди, четдан кўп оқо-
ва қўшилиб, усти

Халқ тилининг
насли тоза бўла-
ди, четдан кўп оқо-
ва қўшилиб, усти

ТВ-радио тили алоҳида мурак-
каб тил, у кенг оммага айтади ва

ТВ-радио тили алоҳида мурак-
каб тил, у кенг оммага айтади ва

туради. Мазкур луғатда қадимдан
келаётган бекиёс гавҳарлар билан
бирга давр, мафкура тақозоси билан

Халқ тилининг
насли тоза бўла-
ди, четдан кўп оқо-
ва қўшилиб, усти

Халқ тилининг
насли тоза бўла-
ди, четдан кўп оқо-
ва қўшилиб, усти

ТВ-радио тили алоҳида мурак-
каб тил, у кенг оммага айтади ва

ТВ-радио тили алоҳида мурак-
каб тил, у кенг оммага айтади ва

туради. Мазкур луғатда қадимдан
келаётган бекиёс гавҳарлар билан
бирга давр, мафкура тақозоси билан

Халқ тилининг
насли тоза бўла-
ди, четдан кўп оқо-
ва қўшилиб, усти

Халқ тилининг
насли тоза бўла-
ди, четдан кўп оқо-
ва қўшилиб, усти

ТВ-радио тили алоҳида мурак-
каб тил, у кенг оммага айтади ва

ТВ-радио тили алоҳида мурак-
каб тил, у кенг оммага айтади ва

суриб кетавериш инсофдан эмас.
Атай шевада "воттилаш", "маған-
саған", "буйтиб-шуйтиб", "галди-гат-
ти" қилиш (ТВ-радиога шевада га-

суриб кетавериш инсофдан эмас.
Атай шевада "воттилаш", "маған-
саған", "буйтиб-шуйтиб", "галди-гат-
ти" қилиш (ТВ-радиога шевада га-

Аҳмад АЎЗАМ (1949-2014)

Бугунги қанда чет сўзлар ёзма
адабиёт, матбуот, оммавий нашр-
лар, радио-ТВ, кўчанинг ёзув ва

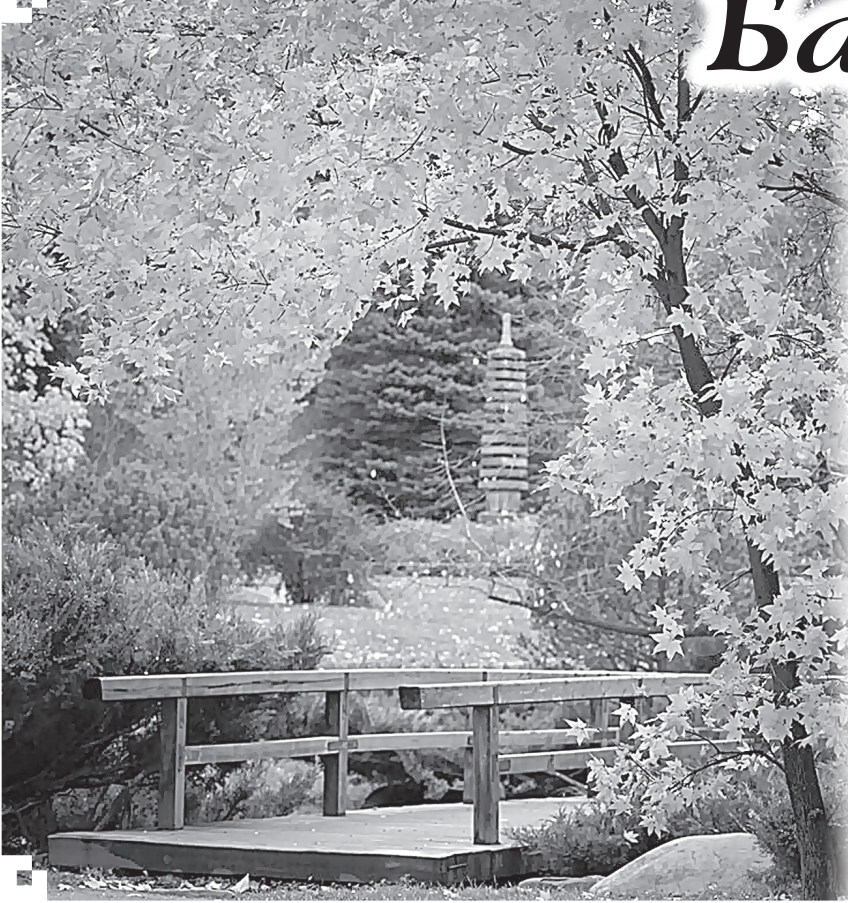
ДИЛ ОЙНАНГИЗНИ
ТОЗАЛАБ ТУРИБСИЗМИ?

ўзимизда "Х" товуш ҳарфи бўлгани
ҳолда рус тилидаги "и" товуш ҳар-
фини қўллаётимиз. "Гонконг", "Гейне",

енинг пайдо бўлиши адабий тилни
умумтасарруф миқдосга олиб чиқди.
Жумладан матбуот ва телевидение

Баъзида лахзада намоен аср

Роберт Рождественский 1932 йил 20 июнь кун...

Роберт РОЖДЕСТВЕНСКИЙ (1932–1994), рус шоири

СЕВГИ САДОСИ

Мажнунтол бош эгиб етказар розинг, Юлдузлар йўғрилар шууримизга...

Гўзал безак, гўзал табиат, Бунда кушлар учар оҳишта...

УМИД ҚҶШИҒИ

Самода беҳуда ёнмади чақин, Уйғонинг, одамлар, бўлингиз оғоҳ...

ВАТАН

Сен буй қўздинг – олам бўлди бир чаман, Дунё сенинг номинг эслади шу зум...

КҶХНА СдЗЛАР

Уч сўз, гўё уч гулхан, Гоҳ келар ёруғ кунда, Гоҳ келар оидин тунда...

БИР ЛАХЗА

Ўтказиб юборма бахтли лахзани! Кейинроқ англайсан ўша бир лахза...

Ўтказиб юборма бахтли лахзани! Кейинроқ англайсан ўша бир лахза...

БЕПОЁН КЕНГЛИК

Азиз ўлкам узра чексизлик, Тингла мени, бепоён кенглик: Шу ўлкага таъзимда бошим...

ЙИЛЛАР МАДҶИ

Сочим оқи уйғотмас ҳавас, Қалтирамас қордан кўлларим, Ўтган йиллар, фақат юк эмас...

Вақтдан ўзиб яшадим нуқул, Ишда бўлди фикру йўларим, Ишда бўлди фикру йўларим, Менга бойлик –

Йилларимга "раҳмат" айтаман, Гоҳ чил-чил синсин дилларим, У кунларга фикран қайтаман, Менга бойлик –

Ваҳма қалбга гулгула солар – Интиҳосиз эмас йўлларим, Болаларим ортимда қолар, Менга бойлик –

ТОЖМАҶАЛ

Тожмаҳал – оқ, оппоқдан оппоқ, Пурвиқордан жуда пурвиқор...

Заминда умидлар ёзмоқда қанот, Олдинга боқурмиз, нотинчимиз холос, Ўзга сайёрадан келмайдир нажат...

Мана у учмоқда, кўзгалсин тўфон, Умидвор нигоҳда қарар биз томон, Мана учиб борар бутганча ғамга, Одамларни чорлар, чорлар ёрдамга!

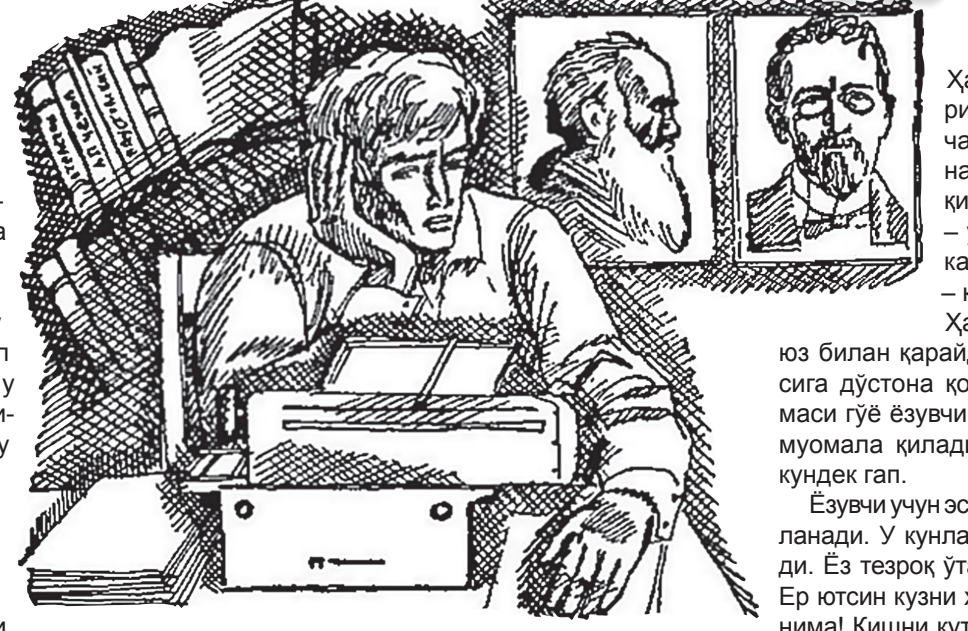
Юрий КАЗАКОВ (1927–1982), рус ёзувчиси

Мен турли-туман денгизчилар ва сайёҳлар келавериб, оёқ ости қилиб юборган ивирсиқ ҳамда аjoyиб Архангельск меҳмонхонасининг юқори қаватида, латта-путта, бум-бўш халталар; бу этгич сигарет қўтилари, олмослару милтиқлар, патронлар ва кўйинг-чи ҳар бало паллис сочилиб ётган хонада адабиёт ҳақидаги асабий, беҳуда мунозаралардан сўнг ҳориб-чарчаб, ойна ёнида ғамгин ўтирдим...

қахрамонлари, уни мафтун этган муқаддас Сўз билан қолиши шарт. Ёзувчи топ-тоза ҳофиз билан ёлғиз қолдим, бас, унинг ёзишига ўша заҳоти шунчалар кўп, шунчалар кўп нарса ҳалақит бера бошлайдики, тасаввур қилолмайди. У дахлосиз, фақат ўзига тегишли тасаввурлар оламида яшамоғи лозим ва алланечук номольум, ҳеч ким ҳеч қачон кўрмаган, ўзи учунгина тирик, жонли одамлар ҳақида гўё ўз шешу-акрабобларидек ўйлашга мажбур; бу ёқда – ташқарида эса ҳар бир гиёҳ, ҳар бир нарса ўзининг мавжудлигини кўз-кўз қилади, уни чалғитади, ўз бағрига қорлайди. Ёзувчи деразадан аллақайларга кўз ташлаб ўтиради-ю, бироқ барибир ҳеч нимани кўрмайди, кўролмайди; унинг кўзига ёлғиз шу кунгача ёзган саҳифалари, ўтган ва ўтаётган кунлар ҳамда эртанги ҳаёт, омадсизлик ва умидсизлик кўрилади. Бундай пайтларда у жудаям қийналади, ўзини беҳол ночор ва ожиз сезади. Холбуки, у ўзига ҳеч ким ёрдам беролмаслигини билади. Чунки бу оламда у танҳо қолишга мажбур.

Ўтиб бораётганини телбаларча, ййглаудек ҳис қилади. Ва ниҳоят асар тугайди. Ажабо... ўша лахзалардан сўнг кўнгли шунчалар ҳувиллаб қоладики, назарида, энди бир мисра ҳам ёзолмайдигандек туюлади. "Хўш, нима бўпти, мен, ахир, ўз вазифамни адо этдим, – деб ўйлаши мумкин у. – Бундай асарни шу пайтгача ҳеч ким ёзмаган. Мендан аввал Толстой ва Чеховлар

ЁЗУВЧИНИНГ МАТОНАТИ ҶАҚИДА

ижод қилса қилгандир, аммо буни мен ёздим. Бу ўзига ҳоқ асар. Менинг ёзганим уларикидан ёмондир. Аммо меники ҳам барибир анчайин маъқул асар-ку. Ҷар қалай, ҳали яхши-ёмонлиги ҳам маълум эмас, қани, бирорта ёзувчи менчалик ёзиб кўрсин-чи!" Ҳаёлини муттасил банд этган асарини тугатгач, ёзувчи худди шундай деб ўйлаша тамома ҳаққидир. У, ахир, сўнги нуқтани қўйди, бу ўзидан ўзи ғойиб қилди, дегани эмасми?! Оҳ, шодлиқнинг умри бунчалар қисқа!.. У ҳориган, айна чоғда худлик билан янги асарини ёзишга ўтиради; ҳозир эса кўнгли қувонч тусаяпти. Хушбахтлиқ қанчалар мухтасар... Дарвоқе, кўклам ўтиб кетганини, айтилмай, ўша апрелнинг илк кунлари – тунда, осмоннинг кунботарида ййғилган қора булутлар қаъридан бетиними, мунтазам ва кучли илмилик шамол эсим, қорлар эрий бошлаган пайтдан бери анча вақт ўтганини бирдан пайқаб қолади. Орадан шунча вақт ўтибди. Музлар қўчиб, йрмоқлар жилдираб оқа бошлабди; илк майсалар кўз уқалаб, кушлар учиб келибди, бошоқлар тўлиб, сарғайиб пишибди ҳамки, у сезмабди; буларнинг биронтасидан оғоҳ бўлмабди. Холбуки, у куну тун ёзишдан бош кўтармай, хаёлан ўз қахрамонлари оламида яшаган кезлар ер юзида нималар содир бўлмади, халқлар, мам-

лакатлар ҳаётида қандай воқеа ва ҳодисалар юз бермади дейсиз. Унинг учун бу кунлар энди сира қайтиб келмайди. Умрининг бу фаслини ҳеч ким ҳеч қачон унга қайтариб беролмайди. Кейин у асарини журналга элтиб беради. Иши ўнғидан келиб, масалан, унинг асарини катта қувонч билан қабул қилишди, дейлик. Ёзувчи-чнма қоқадилар ёки шошили-чнма жўнатадилар: уни табриқлайдилар. Бу асар бошқа журналда эмас, ўзларида ёзлон қилина-ётганида фахрланадилар ҳам. Ёзувчи таҳририятга ташриф буюрганида ўзини эркин ва хуррам тутади.

Ҷамма одамлар уни кўрганларидан, у эса одамларнинг бунчалар ёқимтой эканидан қувонади. "Азимим, албатта ёзлон қиламиз, албатта – дейишади, – уни 12-сонга киритдик". Бу декабрда чиқади дегани. Декабрь – киш. Ҷозир эса айна ёз...

Ҷамма ёзувчига жилмайиб, очик юз билан қарайди. Унинг кўлини қисиб, елкасига дўстона қоқиб қўядилар. Уларнинг Ҷаммаси гўё ёзувчи яна 50 йил умр кўрадигандек муомала қиладилар. Гўё олти ой, унга олти кундек гап.

Ёзувчи учун эса ғалати, машаққатли давр бошланади. У кунларнинг тезроқ ўтишини истаиди. Ёз тезроқ ўта қолсайди. Кейин кўз келади. Ер юзсин кузми ҳам. Унга декабрь керак! Мана нима! Кишни кутавериш унинг тоқати-тоқ бўлади. Холбуки, у яна боши билан ишга шўнғийди. Ёзганлари яна ўзига гоҳ ёқиб, гоҳ ёқмайди. Йил ўтади, яна апрель – баҳор сабил қолади. Ниҳоят, наваб танқидчиларга етади ва эски нарса учун унинг таъзирини бера бошлайдилар.

Ёзувчилар ўз асарлари хусусидаги мулоҳазаларни ўқийшади. Баъзилар асарлари хусусида айтилаётган гапларга гўё қизиқишмасмиш. Бу нотўғри. Турли миш-мишлар, адолатсиз танқидларга ортиқча қўюнамслик, ғазабланмаслик учун, қаттиқроқ сўқайтган бўлсалар ёзишдан совиб кетмаслик, мақтанаятларидан эриб кетмаслик учун, айнақча, мана шу дамларда жасорат сув билан ҳаводек зарур. Мақтов ёзувчи учун баамсиз заҳар. Бунинг оқибатида у ўзига ортиқча баҳо бера бошлайди. Пиროвардда, ёзувчининг ўзи ўрганиш, изланиш ўрнига бошқаларга насихат қила бошлайди. Ахир, бу асарини ҳар қанча яхши ёзган бўлмасин, ундан аълороқ ёзиши мумкин эмасми?! Бунинг учун мард бўлиши ва ўқиб-ўрганишдан қочмаслиги керак, холос. Аммо мақтов ёки миш-мишлар ҳолва. Энг ёмони, сени тилга олмайдилар. Мана бу – даҳшат. Ёзувчи яхши асарлар ёзганига қарамай, ҳеч ким аҳамият бермаётган пайтда, айнақча, матонатли бўлиши керак... Агар ёзувчи шижоатли бўлмас экан – тамом. У ҳар қанча истеъдодли бўлса ҳам фой-

даси йўқ, иқтидори уни сақлаб қололмайди. У ҳасадгўйга айланади, ўз биродарлари – қаламқаш дўстарига хиёнат қила бошлайди. Мудом ўз номини аллақайси бир мақола ёки маърузада тилга олмаганлари ва мукофот берилмаётгани ҳақида ўйлаб, ғазабдан ўққариб юради. Пиравард натижада, ёзувчилик бахти нимадан иборат эканини бир умр билмай ўтиб кетади... Ваҳоланки, ижоднинг қувончлари бор...

У фақат ҳақиқатни ёзиши кераклигини, унинг учун нажот ёлғиз мана шунда эканини тушуниб қолганда, ўзини бахтиёр сезади. Фақат сен кашф қилган ҳақиқатни ўша заҳоти сўзсиз қабул қиладилар, деб ўйлаш ярамайди. Сен ўша сон-саноксиз нотаниш одамлар учун ёзаверишинг, ҳеч қачон иккиланмаслигинг, юрагингдаги ҳақиқатларни ўша одамлар учун тўқиб солаверишинг керак. Ахир, сен муҳаррир ва танқидчи учун эмас, ёки эл қатори сенинг ҳам бир эҳтиёжларинг бўлишига қарамай, жин урсин, пул учун ёзмайсан. Дарвоқе, пул топиш учун ёзувчилик қилиш шарт эмас. Пул топишинг бундан ҳам осонроқ йўллари бор. Сен эса, авваламбор, сўз ва ҳақиқатнинг муқаддаслигига имон келтириб, сўнгра қалам тебратасан. Демак, ёзиш жараёнида адабиёт инсониятнинг ўзлигини англаш воситаси ёки ўзини макон ва замонада устувор, қойим ифодаланиш ҳақида фикр юритасан. Бунинг эса ҳеч қачон унутмаслик керак ҳамда зимманга яратишдек шарафли бурч тушганидан фахрланиб юриш лозим.

Гоҳо бирдан соатга кўзинг тушиб қолади-ю, вақт алламаҳал бўлиб қолганини, ер юзига тун чўқкани, поёнсиз кенгликларга чўзилиб кетган қурраи заминда тирик жон ором олаётгани ёки бир-бирини сезишдан бўлак ҳеч билан балалари охир-оқибат бахтиёр ва озод бўлишини, ер юзида меҳнат, ижод қилиш сув билан ҳаводек бир заруриятга айланажани, тенгсизлик, уруш, ирқчиллик ва қашшоқлик ба-тамом барҳам топишини истайсан. Зеро, энг катта бахт бу зим-зим тун қўйнида бедор ўтирган фақат ўзинг эмаслигини ҳис қилишда. Сенга ўхшаб ҳамқадам биродарларинг – бошқа ёзувчилар ҳам бедор ўтирибдилар. Зотан, барчангизнинг мақсадингиз битта – у ҳам бўлса олам чароғон, одам янаям инсоний бўлишидир. Рус тилидан Олим ОТАХОН таржимаси

Ая, мен негадир ичкилмадим,
ҳокисат узандим сендан нарига.

мени бир афсун,
афтода йўқилдим,
соб бўлди илинж ва

Вужудинг ёрилмоқ йўлларин излар
тириклик аталмиш

Бу шуълалар сўнгувчидир,
келмас ишга –

Бир жон ботинимда кезиб боради...
Турналар фарёди уйғотар сени,

Барча тараф очиқ...

қибладан бошқа

сиғдира олмадинг қанотларимни.
Мажруҳ ўйларимни топтади хўрлик,

Бўяб ўтсам кунларимни қор рангига,
қўзларимга чизсам туннинг оппоқ расмин

Вужудимга тушган ҳар қамчи изин
нақш десам,

"Беҳбудий ётулар – очиқ икки кўз..."
Нодира Афоқова

Бир саҳро пойингда оҳ уғар бешон,
кўксингдаги дарё қилар оғирлик.

Шу тоғларнинг бошида қор бўлсайдим, деб
кечиб кетдим...

Туман босган денгиз олислигида
бир қайғу машъали ёнар жонталаш.

Атоқли жамоат арбоби, Ўзбекистон Республикаси Сенати аъзоси, Қорақалпоғистон Республикаси "Нуроний" жамғармаси раҳбари, Ўзбекистон Ёзувчилар уюشمаси аъзоси, Қорақалпоғистон Халқ ёзувчиси Шароф Уснатдиновнинг вафоти ҳақидаги хабарни эшитиб, азиз оғасидан айрилиб қолган инни сифатида юрагим қайғу-ўқинчига, кўзларим ёшга тўлди.

БИР ОҒАМ
БОР ЭДИ...

Ҳаётимда мен учун ниҳоятда қадрли бўлган бу меҳрибон ва самимий оғам билан устозим Абдулла Орипов тудайли танишган ва бир умр туғишгандек яқин бўлиб қолганман.

Кулдирасиз, дилдан ғубор кетгайдир,
Сиз сўйлаган ҳангомадан, сабоқдан.

Ёнингизда Муратбой ҳам Ўразбой,
Қалам тутган кўли узун, дарозбой.

Даврада жам бўлса кўп мутафаккир,
Чақмоқ каби ярқирайди тафаккур.

Мезбон саҳий бўлса, меҳмон оромда,
Дастурхоннинг дастури бир маромда.

Шарқ сўйлайди бизга кўёш ҳақинда,
Лола сўйлар тоғ ила тош ҳақинда.

Бу дунёнинг юмушлари кетма-кет,
Келолмади иш билан бано Улмамбет.

Кўпайлашиб Оролга эм излайсиз,
Она ернинг ободлиғини кўзлайсиз.

Ўзбек элим еринда гард, тупроқман,
Улли шоирлар ичинда урпоқман.

Кўноқда жүр бўлди кўбиз баётга,
Сабогингиз табдиқ этузм ҳаётга.

Ҳа, Шароф оға чечан эди, фақат сўзга эмас,
ижтимоий фаолият кўрсатишга чечан,

Шароф оға 2014 йилда чечанлигини яна бир бор исботлади. Халқимизнинг сеvimли шоири Ибройим Юсупов ҳақида "Шоирнинг ёшлиғи" номли роман ёзди.

Утган йили Шароф оға яна бир эзгу иш қилди. Ибройим Юсупов ҳаёти ва ижодига бағишланган иккинчи китоби ёзиб, нашрдан чиқарди.

Алвидо, Шароф оға!

Хотирангиз қалбимизда яшайди.

Чуқур қайғу билан,

ИНИНГИЗ
РУСТАМ МУСУРМОН

ЎЗБЕК ШЕЪРИЯТИ
ГУЛҒУНЧАСИ

Ўзбек шоираси Наргиза Асад айни ёшликнинг мазмун-моҳиятига мос ёшда. Шу боис, у ҳаётининг нақшини ўз қалами билан чиза олувчи соҳир қалам соҳибаси ҳамдир.

Олмос УЛВИЙ,
филология фанлари доктори,
Озарбайжон Ёзувчилар брилиги аъзоси,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюشمасининг
фаҳрий аъзоси

Ўзим учун бурч деб билдим. "Алишер Навоийнинг хузуриди" шеърда шундай сатрлар бор:

Мен ҳам келдим бу марду майдон,
Бир сўз топсам қани ҳолига.

Мутолаа якунида бу қайдларим билан бир ўзим уйга толганча қолдим. Наргиза Асад Тошкент вилоятининг Қуйи Чирчиқ туманининг Гул кишлоғида дунёга келган.

Ўтган йили Шароф оға яна бир эзгу иш қилди. Ибройим Юсупов ҳаёти ва ижодига бағишланган иккинчи китоби ёзиб, нашрдан чиқарди.

Гуллаганди аллақонлар,
Шамол тўқди тилақларини.

Қалби ижод ишқи билан ёнган навниҳол қиз талабалик йилларида ёзган шеърларини "Ишқ остонаси" китобида жамлаб чоп эттирди.

"Илк шеърим ёмғир ҳақида эди. Ёмғирни нега йўлларкин, дея ўйлардим. Куз келганда даракларнинг нима учун ҳам-ғуссага тўлиши ҳақда хаёл сурардим.

лар оғушида улғайдим. Ва бу ўйларимни қаламга олганим онда ичимда аллақандай хузур ва роҳатни ҳис қила бошладим.

Ўзининг шеърларида тасвирланган табиат инсонни ўзига ром қилади. Табиатни кузатишдан беҳад завқ олишини, ҳар бир табиат ҳодисасини мўъжиза янглиғ қабул қилишини шеърларидан сезмаслик мумкин эмас.

Келяпис... Азизим,
Ҳозир ўлдасиз.
Қор босган изларга
Янги ўл солиб.

Наргизанинг шеърларида ажиб бир самимият бор. Муаллифни ҳайратга солган икки муқаддас нарсани унинг бутун шеърларида кўринади: соддалик ва табиийлик.

Шоиранинг хотиралари қаъридан лирик туйғуларини сезгандек бўламан. "Менга адабиётни, шеърни севдирган адабиёт ўқитувчимиз Шохидда опанинг деразадан ташқарига қараб хузунли шеърлар ўқишларини, она тили устозимиз Абдулҳақ ақанинг имлони чиройли қилиб кўрсатиб беришларини, онамининг кулча ёпиб мактабга олиб келганини, сўнгги кўнгирик чалинганда синфдошларим билан йўғлаб хайрлашганимни кўп эслаيمان.

Бутун бу мавзулар шоира дунёқарашининг кенглигини, ҳаётни нақадар теран англаётганини, инсонларга юксак туйғулар билан ёндашини белгилайди.

Ўзбек ва озар халқлари ҳамиша дўст ва қардош бўлган. Туркий халқлар ичида бу икки халқнинг тили, урф-одатлари ва яхши анъаналари муштарақдир.

Тарихий аънасанаси гоят теран бўлган адабий алоқаларимиз бугунги кунга келиб, янада кучайиб, ижодкор инсонларнинг ўзаро алоқалари яхшилана бормоқда.

Озар тилидан
Маъруфжон Йўлдошев таржимаси

